

REDAKČNÍ ÚVODNÍK / EDITORIAL COMMENT

Nečekaně přelomový rok 2020 (nejen v orální historii) / Unexpectedly turning point (year 2020) (not only in oral history)

Tatána Součková

Rok 2020 je výrazný nejen dvojkami a nulami ve svém numerickém zápisu, ale zejména událostmi posledních měsíců, kterým vévodí globální pandemie koronaviru. V čase, kdy vznikají tyto řádky, stále není nebezpečí šíření viru a onemocnění COVID-19 plně zažehnáno a zdá se, že v celosvětovém měřítku tomu tak ještě dlouho nebude. Otázky ohledně možného vypuknutí „druhé vlny“, nebo nějaké jiné, komplikovanější vlny, zůstávají nezodpovězeny. Nic se nedá s určitostí potvrdit, vyvrátit ani předpovědět.

Koronavirus je stále realitou naší přítomnosti i blízké budoucnosti. Co to však znamená pro historiky, kteří ve svých výzkumech analyzují a interpretují události z dob (nedávno) minulých? Hlavní zprávou pro současné badatele je v souvislosti s pandemií zejména to, že jsme svědky vývoje, jenž se zapíše do historie tučnými písmeny a bude zcela jednoznačně předmětem intenzivního výzkumu. Koronavirus a všechna opatření s ním spojená jsou už dnes označována za přelom v dějinách, případně za největší výzvu, které čelí současná mladá a střední generace. Vzhledem k tomu, že soudobé dějiny přímo vybízejí k orálněhistorickému bádání, tak je s určitou mírou nadsázky možné říci, že historikům přímo před očima vyvstávají témata a náměty k reflexi. Není pochyb o tom, že v příštích letech začne vznikat celá řada prací věnovaných různým aspektům „koronakrizy“, a to od úrovně seminárních či bakalářských prací až po vědecké monografie.

Aktuální číslo časopisu MEMO však vznikalo ještě v časech před krizí a světlo světa spatřuje v průběhu jejího postupného utlumování, tedy alespoň v Evropě. První letošní číslo přináší příspěvky, které jsou inspirativní jak v rovině metodické (otázka GDPR a informovaného souhlasu), tak z hlediska témat kolektivní paměti, výzkumu soudobých dějin nebo fenoménu nuceného přesídlení v národním zájmu. Jaká je tedy orální historie na stránkách časopisu MEMO „za časů korony“?

Kategorie podnikatelských dějin je zastoupena příspěvkem Marka Skály, který nabízí kromě stručného metodologického vymezení svého bádání a jeho teoretických východisek podnětný empirický materiál týkající se tuzemské podnikatelské kultury mezi léty 1990–1997. Text je sondou do života drobných a malých podnikatelů, kteří podávají často syrová, ale o to autentičtější svědectví o atmosféře vznikajícího volného trhu a jeho fungování.

V druhé studii se Radoslava Semanová zaměřila na problematiku informovaného souhlasu a ochrany osobních údajů v rámci etnologického bádání. Na příkladu svého disertačního výzkumu trampské komunity přibližuje úskalí, která s sebou přináší povinnost získávat podepsaný informovaný souhlas. Autorka nastoluje závažné otázky, přibližuje konkrétní příklady z praxe a poukazuje na etická dilemata, která jsou s výzkumem i s jeho následným zpracováním a případným publikováním výsledků spojena.

Studie Kataríny Mlichové je navazujícím textem na předešlou stať autorky, která vyšla v časopisu MEMO v roce 2018. Jde o rozsáhlý text, v němž je podrobně analyzován dopad nuceného přesídlení obyvatel dvou obcí ze slovenských Kysuc, Harvelky a Riečnice. Životy lidí a jejich domovy musely ustoupit rozvojovému projektu, v jehož rámci byla vybudována přehrada Nová Bystrica. Jak a v čem všem se opuštění původních sídel odrazilo v prožívání pocitu domova sleduje Katarína Mlichová pomocí různých analytických kategorií, které nabízejí plastický pohled na problematiku vysídlení jako takovou.

Igor Zavorotchenko přispěl statí v anglickém jazyce, v níž rozpracovává hypotézu týkající se odlišného vnímání srpnových událostí roku 1968 v české a ruské společnosti. Netřeba připomínat, že jde o téma neustále společensky živé, diskutované a intenzivně prožívané. Pokus o analýzu a komparaci klíčových pojmů, které jsou s invazí vojsk Varšavské smlouvy do Československa spojeny, vnáší do tématu zajímavou ideu konfrontace ruské a české kolektivní paměti. Tím se otvírá cesta k hlubšímu pochopení různého vnímání základní historické terminologie a jejího významu pro Čechy a Rusy.

Letošní rok je teprve ve své polovině a vzhledem k jeho dosavadnímu průběhu byly takřka všechny vědecké a výzkumné aktivity utlumeny, což se nevyhnulo ani orální historii. Bude zajímavé sledovat, jak bude rok 2020 z pohledu orálněhistorických výzkumů, a to nejen na akademické půdě, hodnocen. Na to si však musíme počkat do následujícího čísla našeho časopisu, které se v reflexi soudobých dějinných témat posune zase o krok dál.